יום ב', ג' בחשון תשס"ה (18 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

לפני חודשיים, בחודש אלול, בסדרה החודשית של "**דע מאַין באת...**", התחלנו לסקור כל חודש את עשׂורי השנים של המאה ה- 20. אחרי הפסקה בחודש תשרי, אנחנו ממשיכים: היום – שנות ה- 10.

העשׂור השני של המאה ה- 20 בארץ-ישראל, בעיקר זו היהודית, התחלק לשלוש תקופות שמבחינת אורכן, הראשונה והשניה היו פחות או יותר שוות [למעלה מ- 4 שנים], והשלישית קצרה בהרבה: כשנה וחצי. התקופה הראשונה – עד אמצע 1914 – נכללת עדיין במה שנהוג לכנות ימי העלייה השניה. התקופה השניה, המתחילה בקיץ 1914 ומסתיימת בסתיו 1918, חופפת את מלחמת-העולם ה-I, שהתרחשה ברובה באירופה, אך גם בארץ-ישראל. התקופה השלישית, מסיום המלחמה עד לסוף 1919, היא תקופת מעבר. המלחמה נגמרה, המשטר בארץ התחלף, אולם רק בשנות ה- 20 יחל השינוי הגדול שהביא עמו הממשל הבריטי החדש.

השנים האחרונות של העליה השניה נחשבות לתקופת גיאות. אף שהשלטון הטורקי לא השתנה – למרות מהפכת "הטורקים הצעירים" ב- 1908 – הקידמה וההתקדמות הורגשו יותר ויותר בארץ מבחינה כלכלית, טכנולוגית ואף פוליטית. לראשונה נבחרו צירים (ערבים) מארץ-ישראל לפרלמנט העות'מאני, וצעירים יהודים כמו דוד בן-גוריון ויצחק בן-צבי למדו משפטים באוניברסיטת איסטנבול, כדי להיכנס בבוא הזמן לחיים הפוליטיים בטורקיה, כנציגיה של ארץ-ישראל. צעירים יהודים אחרים, בעיקר בני מושבות, הגיעו בצבא הטורקי לדרגות קצונה.

היישוב היהודי צעד בשנים הללו, תחילת המחצית הראשונה של העשׂור, מספר צעדים משמעותיים קדימה. אלו השנים בהן הופכת אחוזת-בית **לתל-אביב**; קבוצת חלוצים מניחה את היסוד לאם הקבוצות, **דגניה**, בסיס לתנועה הקיבוצית; "**השומר**" מתבסס ומתרחב, וקונה לו המוניטין שהפכוהו עד מהרה למיתוס בארץ וברחבי העולם היהודי; בחיפה מתחילה הקמתו של מוסד אקדמי ראשון – **הטכניון**, והתנועה הציונית, בתמיכת הברון רוטשילד, שוקלת ברצינות להקים **אוניברסיטה עברית** בירושלים; כן מונחים היסודות להקמת גופים ומוסדות בנושׂאי ציבור (הסתדרויות הפועלים), בריאות (קופת-חולים), תרבות, חברה ועוד. המושבות ממשיכות להיות עמוד-השדרה של היישוב החדש, כאשר יק"א מתמידה במעורבותה בפיתוחן.

בשנים אלה מתגברת העליה. ברוסיה פסקו אמנם הפוגרומים, אך לא פסה האנטי-שמיות. היפוכו של דבר: משפט ביליס מוכיח ליהודים שהאנטי-שמיות מושרשת בעם הרוסי על כל מעמדותיו וחוגיו, והפתרון הנכון לגביהן טמון בהגירה. חלק קטן מהגירה זו מגיע לארץ-ישראל, לרבות מנחם ביליס עצמו. העליה מארצות המזרח התיכון באה, בתקופה האמורה, בעיקר מתימן, ולראשונה נעשׂה מאמץ מרוכז של המוסדות הציוניים והיישובים להעלות מאות ואף מספר אלפים של עולים. רובם התיישבו במושבות הוותיקות, כמו רחובות, פתח-תקוה וחדרה. קליטתם בארץ לא היתה קלה.

בשנים אלה התבסס מעמדו של המשׂרד הארץ-ישראלי בהנהלתו של רופין, והוא הפך למנוף חשוב בפיתוחה של הארץ. הברון רוטשילד, שנמנע מלבקר בארץ מאז שלהי המאה ה- 19, בא לבקרה ב- 1914. הוא לא הסתיר את הפתעתו...

{ההמשך בע"ה, מחר...] [ספר המאה]

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכוננֶה עד עולם סלה." [תהלים מ"ח 9]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שני**

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל